

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/2 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro‘z</i> O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG‘ONA VODIYSINING O‘RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG‘ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG‘ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG‘I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O‘ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA‘SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuziyevich</i> O‘ZBEKLARNING “QOVCHIN” URUG‘IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI).....	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo‘raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O‘RTASIDAGI MA‘NAVIY KO‘PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI VAHOLASH MODELI (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтдинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O‘ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> “DEVONU LUG'ATIT TURK” ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING “BESH BOLALI YIGITCHA” ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O‘ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G‘olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O‘ktam Raim o‘g‘li</i> BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI ART–PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA‘LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O‘QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O‘QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO‘LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO‘LAJAK GEOGRAFIYA O‘QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

Received: 10 March 2025
Accepted: 15 March 2025
Published: 25 March 2025

Article / Original Paper

GLOBAL TRENDS IN CORPORATE GOVERNANCE AND UZBEKISTAN'S EXPERIENCE

Jumayeva Guzal Sherkhon qizi

Tashkent State University of Economics
PhD student

Jumadullayeva Durdona Shukhrat qizi

Tashkent State University of Economics
PhD student

Abstract. This article analyzes the development trends of the corporate governance system based on global experience, as well as its practice in Uzbekistan. Key aspects such as adaptation to international standards, the implementation and enforcement of ESG principles, and the assessment of corporate governance efficiency are examined. Additionally, the analysis covers reports from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and the World Bank, along with corporate governance reforms in Uzbekistan. The findings of this study will help identify promising directions for further improvement of corporate governance.

Keywords: ESG principles, OECD and World Bank reports, transparency level, privatization, corporate governance efficiency.

JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI

Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
tayanch doktoranti
E-mail: g.jumayeva.tsue@uz

Jumadullayeva Durdona Shuxrat qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
tayanch doktoranti
E-mail: djumadulayeva@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada jahon tajribasi asosida korporativ boshqaruv tizimining rivojlanish tendensiyalari va O'zbekistondagi amaliyot tahlil qilingan. Xalqaro standartlarga moslashuv, ESG tamoyillarining joriy etilishi va amal qilinishi, korporativ boshqaruv samaradorligini baholash kabi muhim jihatlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti va Jahon banki hisobotlari va O'zbekistondagi korporativ boshqaruv islohotlari tahlili yoritilgan. Tadqiqot natijalari korporativ boshqaruvni yanada takomillashtirish bo'yicha istiqbolli yo'nalishlarni belgilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: ESG tamoyillari, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti hamda Jahon banki hisobotlari, shaffoflik darajasi, xususiyashtirish, korporativ boshqaruv samaradorligi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N13>

Kirish. Korporativ boshqaruv zamonaviy iqtisodiyotni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Oxirgi yillarda global miqyosda korporativ boshqaruvning rivojlanish

tendensiyalari kuzatilmoqda. Shuningdek, O'zbekiston ham iqtisodiy islohotlarni jadallashtirish jarayonida korporativ boshqaruv tizimini modernizatsiya qilishga alohida e'tibor qaratmoqda. Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini takomillashtirish, investitsion jozibadorlikni oshirish va shaffoflikni ta'minlash bugungi kundagi ustuvor yo'nalishlar sirasiga kiradi. Ushbu maqolada O'zbekistonda korporativ boshqaruvning zamonaviy tendensiyalari, muammolar va istiqbollari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Korporativ boshqaruv bo'yicha yetakchi xorijiy olimlar tomonidan qator tadqiqotlar olib borilgan. Bulardan, A.Shleifer va R.Vishny [1] korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillarini belgilab bergan bo'lsa, M.Jensen va W.Meckling [2] agentlik nazariyasi orqali korporativ boshqaruvdagi manfaatlar ziddiyatini o'rganishgan. L.Bebchuk va M.Roe [3] esa davlatlarning korporativ boshqaruv modellarini qiyosiy tahlil qilishgan.

Bundan tashqari, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti va Jahon banki tomonidan tayyorlangan hisobotlar ham zamonaviy tendensiyalarni tushunishda muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining korporativ boshqaruvga oid hisobotlari [4] aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish, shaffoflikni oshirish va korporativ nazoratni kuchaytirishga qaratilgan. Ushbu hisobotlarda, shuningdek, rivojlanayotgan bozorlarda korporativ boshqaruv tizimining isloh qilinishi zarurligi ta'kidlanadi. Jahon banking korporativ boshqaruv bo'yicha hisobotlari [5] esa iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda korporativ boshqaruvning o'rnini va ahamiyatini yoritadi. Ushbu hisobotlarda, ayniqsa, investitsion muhitni yaxshilash, kompaniyalarning hisobdorligini oshirish va korrupsiyaga qarshi choralarini kuchaytirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Mahalliy olimlarimiz ham bu borada tadqiqotlar olib borgan. Jumladan, O'zbekistonlik olimlar korporativ boshqaruv tizimini isloh qilish zarurati va uning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri haqida fikr bildirgan. Xususan, so'nggi yillarda A.Karimov [6] O'zbekistonda aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruv tizimidagi muammolarni tahlil qilgan bo'lsa, I.Akramov [7] davlat va xususiy sektor boshqaruv samaradorligini qiyosiy o'rganib chiqqan. A.Shodiev [8] va B. Rasulov [9] kabi olimlar O'zbekistondagi aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish yo'nalishlarini tahlil qilgan. Ushbu tadqiqotlarda boshqaruv tarkibining shaffofligi va investitsion muhitga ta'siri bo'yicha natijalar taqdim etilgan.

Ushbu tadqiqotda nazariy va empirik tahlil usullari qo'llanildi. Xalqaro va milliy me'yoriy hujjatlar, statistik ma'lumotlar hamda amaliy tadqiqot natijalari asosida korporativ boshqaruvning zamonaviy tendensiyalari o'rganildi.

Muhokama. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda korporativ boshqaruv tizimi yaxshi yo'lga qo'yilgan bo'lib, u aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish, shaffoflikni ta'minlash boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xalqaro reytinglarga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda kompaniyalarning shaffofligi va hisobdorligi yuqori darajada, bu esa investorlar uchun ishonchli muhit yaratadi. Quyidagi jadvalda AQSh, Germaniya, Yaponiya va O'zbekiston davlatlarining korporativ boshqaruv indeksi, shaffoflik darajalari ko'rsatib o'tildi.

Davlat nomi	Korporativ boshqaruv indeksi (2023-yil)	Shaffoflik darajasi (%)
Amerika Qo'shma Shtatlari	8.9	92
Germaniya	8.7	89
Yaponiya	8.5	85
O'zbekiston	5.2	60

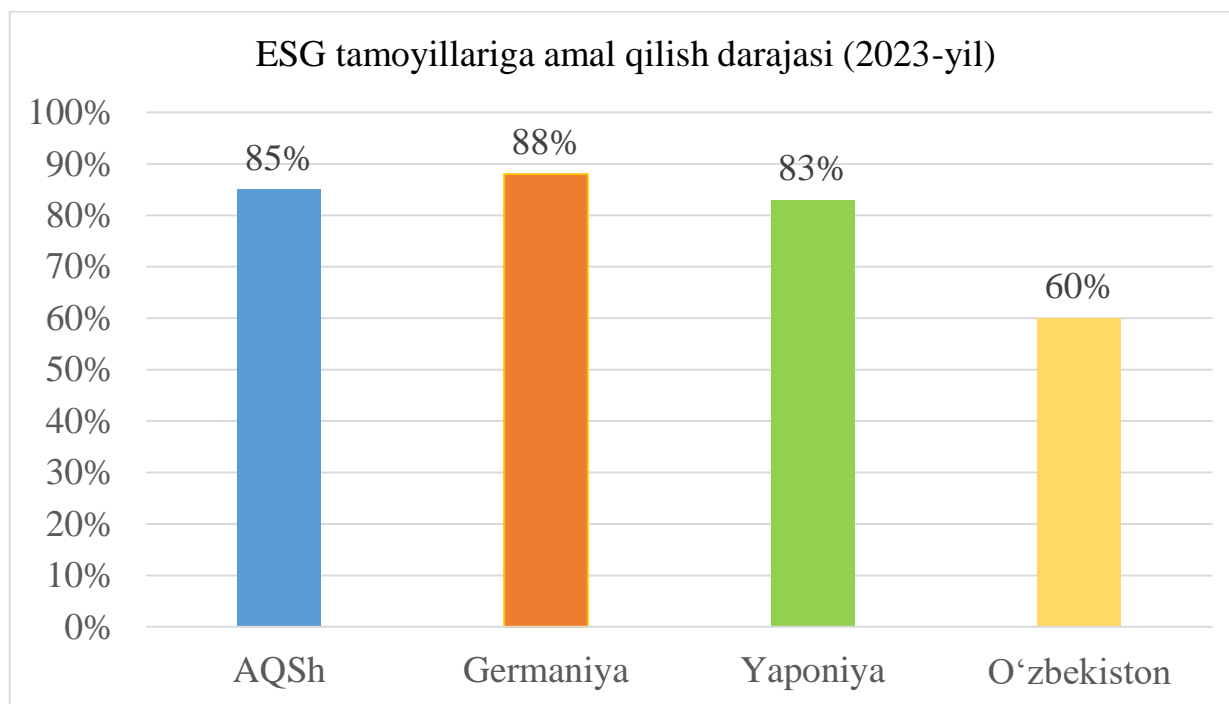
Manba: OECD, 2023; Jahon banki, 2023)OECD (2023). "Corporate Governance Report" <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>; Jahon banki (2023). "Corporate Governance and Economic Development". <https://www.worldbank.org/en/topic/corporategovernance>

Jadvalda keltirilgan davlatlar o'rtasida korporativ boshqaruv indeksining solishtirma tahlilini ko'rib chiqsak, Amerika Qo'shma Shtatlari dunyodagi eng ilg'or korporativ boshqaruv tizimiga ega davlatlardan biri hisoblanadi. Amerika Qo'shma Shtatlaridagi kompaniyalar mustaqil direktorlar kengashiga ega bo'lib, aksiyadorlar huquqlari yuqori himoyalangan. Germaniya ham yuqori natijaga ega bo'lib, "Dual Board System" orqali boshqariladi. Yaponiya esa an'anaviy holda, oilaviy va banklarga bog'liq boshqaruvga ega bo'lsa ham, so'nggi yillarda korporativ boshqaruv qoidalarini jahon standartlariga mos ravishda isloh qildi. O'zbekiston esa nisbatan past ko'rsatkichga ega. Buning asosiy sabablari qatorida davlatning iqtisodiyotdagi yuqori ulushi, mustaqil direktorlarning kamligi va aksiyadorlar huquqlarining yetarlicha himoyalanganligi kiradi.

AQSh shaffoflik bo'yicha yetakchi, AQSh kompaniyalari moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga mos ravishda e'lon qiladi. Shuningdek, aksiyadorlar va manfaatdor tomonlar uchun ochiq ma'lumotlar bazasi mavjud. Germaniya ham yuqori shaffoflik ko'rsatkichiga ega. Bu mamlakatda moliyaviy hisobot berish va ichki audit tizimi yaxshi yo'lga qo'yilgan. Yaponiya oxirgi yillarda shaffoflikni oshirishga qaratilgan islohotlarni amalga oshirdi, biroq an'anaviy yopiq korporativ tuzilmalardan chiqish jarayoni davom etmoqda. O'zbekiston shaffoflik bo'yicha ancha past natijaga ega. Bu kompaniyalar moliyaviy hisobotlarini to'liq e'lon qilmasligi yoki ma'lumotlarning aksiyadorlar uchun yetarlicha ochiq emasligi bilan bog'liq.

Umuman olganda, korporativ boshqaruv indeksi va shaffoflik darajasi o'zaro bog'liq. Yuqori boshqaruv indeksi bo'lgan davlatlarda yuqori (AQSh, Germaniya, Yaponiya) shaffoflik ham. O'zbekiston holati shuni ko'rsatadiki, shaffoflik darajasi past bo'lsa, korporativ boshqaruv tizimi ham sust rivojlanadi. Korporativ boshqaruvning samarali bo'lishi uchun shaffoflikning oshirilishi muhim omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonda korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish uchun kompaniyalar tomonidan ochiq ma'lumotlar bazalarini yaratish, xalqaro standartlarga mos keladigan hisobot tizimini yo'lga qo'yish muhim.

ESG tamoyillari korporativ boshqaruvning zamonaviy tendensiyalarida muhim o'rin tutadi.

Manba: OECD (2023). "Sustainability and Corporate Governance Report" OECD rasmiy sayti <https://www.oecd.org/corporate/>; Jahon banki (2023). "ESG Standards and Economic Development" World Bank ESG <https://www.worldbank.org/en/topic/environment>

Germaniya ESG tamoyillariga eng ko'p amal qiluvchi davlatlardan biri hisoblanadi. Yashil iqtisodiyotga o'tish, uglerod neytralligini ta'minlash va barqaror ishlab chiqarish bo'yicha qat'iy strategiyalarga ega. Mamlakatda ESG siyosati davlat va xususiy sektor tomonidan kuchli qo'llab-quvvatlanadi. AQShda ESG tamoyillari yirik kompaniyalar tomonidan faol qo'llaniladi. Apple, Microsoft, Tesla kabi kompaniyalar barqarorlik bo'yicha yillik hisobotlarni e'lon qiladi. ESG tamoyillariga rioya qilishda xususiy sektor yetakchi bo'lsa-da, ayrim siyosiy qarama-qarshiliklar ba'zi sohalarda ESG talablarini to'liq bajarishni qiyinlashtiradi. Yaponiya ESG tamoyillarini korporativ boshqaruv tizimiga integratsiya qilishga harakat qilmoqda. Ijtimoiy mas'uliyatli investitsiyalar va barqaror rivojlanish bo'yicha ko'rsatkichlar oshib bormoqda, biroq ba'zi an'anaviy kompaniyalar hali ESG talablariga to'liq javob bermaydi. O'zbekistonda ESG tamoyillari yangi rivojlanayotgan yo'nalishlardan biridir. Xususiy kompaniyalar ESG siyosatiga sekinlik bilan o'tmoqda, ekologik va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillari esa hali amaliyotga to'liq tatbiq etilmagan. ESG bo'yicha davlat tomonidan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda, ammo hali ham islohotlarga ehtiyoj bor.

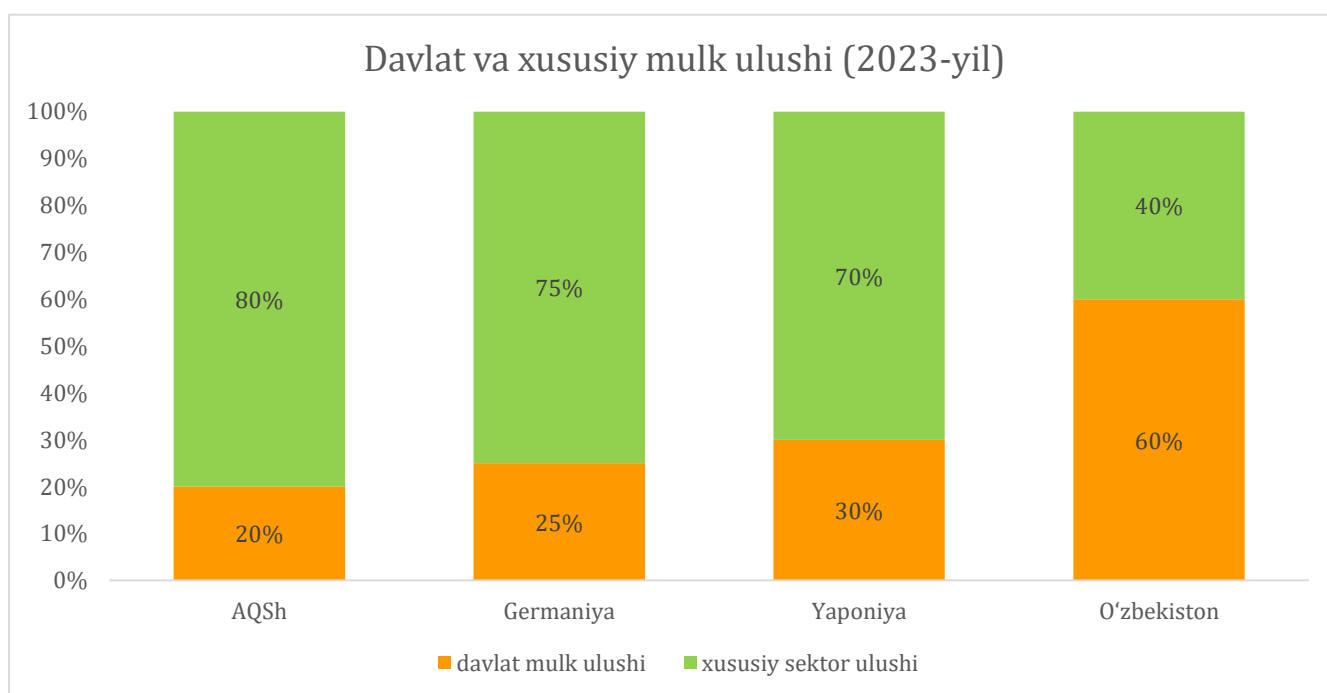
ESG tamoyillariga amal qilish darajasining davlat va xususiy sektor bilan bog'liqligini ko'rib chiqadigan bo'lsak, AQSh va Germaniyada ESG siyosatini asosan yirik xususiy kompaniyalar ilgari suradi. Yaponiyada ham xususiy sektor ESG bo'yicha tashabbuslarni ilgari surmoqda, biroq ba'zi kompaniyalar ESG strategiyalarini sust joriy qilmoqda. O'zbekistonda esa ESG tamoyillari ko'proq davlat sektorida majburiy qoidalar sifatida shakllanmoqda, lekin xususiy sektor ESG talablariga to'liq amal qilishga hali tayyor emas. ESG tamoyillariga amal qilishda davlat tartibga solishining ta'siri haqida to'xtalsak, Germaniyada ESG tamoyillari qat'iy qonunlar bilan tartibga solingan. AQShda ESG siyosatining ayrim qirralari siyosiy muhokamalarga sabab bo'lsa-da, xususiy sektorning ESG strategiyalari kuchli rivojlangan. Yaponiyada ESG tamoyillarini rivojlantirish bo'yicha davlat tomonidan rag'batlantirish

mexanizmlari mavjud. O'zbekistonda ESG qonunchiligi rivojlanayotgan bosqichda bo'lib, hali to'liq joriy etilmagan.

ESG tamoyillariga amal qilish darajasi korporativ boshqaruv samaradorligi bilan uzviy bog'liqdir. Yuqori korporativ boshqaruv indeksi bo'lgan davlatlarda ESG tamoyillariga amal qilish darajasi ham yuqori. O'zbekistonda esa korporativ boshqaruv indeksi past bo'lib, ESG tamoyillariga amal qilish darajasi ham nisbatan past hisoblanadi.

ESG tamoyillariga rioya qilish uchun kompaniyalar o'z faoliyatining shaffofligini oshirishi kerak. Germaniya, AQSh va Yaponiyada bu talablar yirik kompaniyalar tomonidan inobatga olingan. O'zbekistonda esa ESG bo'yicha ma'lumotlar ochiqligi va shaffofligi hali yetarli darajada emas.

Korporativ boshqaruv samaradorligi davlat va xususiy sektor ishtirokiga ham bevosita bog'liq. Quyidagi jadvalda AQSh, Germaniya, Yaponiya va O'zbekistonda davlat va xususiy sektor ulushlari ko'rsatilgan.

Manba: OECD (2023). "State-Owned Enterprises and Private Sector Report" <https://www.oecd.org>
 Jahon banki (2023). "State vs. Private Ownership in Emerging Economies" <https://www.worldbank.org>

AQShda iqtisodiyot asosan xususiy sektorga asoslangan. Davlat faqat strategik tarmoqlarga ta'sir o'tkazadi. Aksariyat yirik kompaniyalar xususiy mulkka tegishli bo'lib, korporativ boshqaruvda shaffoflik va bozor mexanizmlari muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun ham davlat va xususiy mulk ulushi to'rtga bir nisbatda. Germaniyada xususiy sektor yetakchi bo'lsada, davlat muhim strategik tarmoqlarda, xususan energetika va avtomobilsozlikda ishtirok etadi. Davlat korporativ boshqaruv qoidalarini kuchli tartibga soluvchi nazorat mexanizmlariga ega. Yaponiya iqtisodiyotida davlat ishtiroki AQSh va Germaniyaga qaraganda yuqoriroq. Ayrim yirik korporatsiyalar davlat yordami va kreditlari bilan rivojlangan. Korporativ boshqaruvda davlat va xususiy sektor hamkorlik qilgan holda harakat qiladi. O'zbekiston iqtisodiyotida davlat sektori yetakchi o'rin tutadi. Energetika, transport, metallurgiya va boshqa yirik sohalar davlat nazoratida. Xususiy sektor rivojlanayotgan bo'lsa-da, hali to'liq erkin bozor tamoyillari joriy etilmagan.

Natijalar. Xususiy sektorning yuqori ulushi korporativ boshqaruvning shaffofligi va samaradorligini oshiradi. AQSh va Germaniyada xususiy sektor yetakchi bo'lib, bu investitsiyalarni jalb qilish va boshqaruv samaradorligini oshirishga yordam beradi. Davlat sektorining yuqori ulushi korporativ boshqaruvda davlatning tartibga solish rolini kuchaytiradi. Yaponiya va O'zbekistonda davlat ishtiroki nisbatan yuqori bo'lib, bu investitsion muhitga va aksiyadorlar huquqlariga ta'sir qiladi. O'zbekistonda xususiy sektorni rivojlantirish va davlat ulushini kamaytirish korporativ boshqaruvni yaxshilashga yordam beradi. Davlat mulkining yuqori ulushi investitsion faollik va xususiy tashabbuslarning cheklanishiga olib kelishi mumkin.

Xususiy sektor yuqori bo'lgan davlatlarda ESG tamoyillari va shaffoflik ham yuqori hisoblanadi. AQSh va Germaniya ESG tamoyillariga 85-88% amal qiladi. O'zbekistonda esa davlat ulushi yuqori bo'lib, ESG tamoyillariga amal qilish darajasi pastroq. Davlat ishtiroki yuqori bo'lgan joyda shaffoflik darajasi pasayishi mumkin. Davlat sektori yuqori bo'lgan davlatlarda moliyaviy hisobotlar ochiqdigi va aksiyadorlarning huquqlari xususiy sektor bilan taqqoslaganda past bo'lishi ko'proq kuzatiladi. O'zbekistonda davlat sektori ulushini kamaytirish va xususiylashtirish jarayonlarini tezlashtirish shaffoflik va ESG tamoyillarini yaxshilashga yordam beradi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda korporativ boshqaruv tizimi yaxshi yo'lga qo'yilgan bo'lib, u aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish, shaffoflikni ta'minlash va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda esa so'nggi yillarda korporativ boshqaruvni takomillashtirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilgan bo'lsada, hali ham qator muammolar mavjud. Xususan, mustaqil direktorlar instituti, axborot shaffofligi va investorlarni jalb qilish borasida o'zgarishlar zarur. O'zbekiston korporativ boshqaruv tizimini jahon standartlariga yaqinlashtirish uchun islohotlarni chuqurlashtirishga ehtiyoj seziladi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, yaxshi boshqaruv amaliyotlari investitsion muhitni yaxshilashga ham xizmat qiladi. Shu boisdan, aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilish, korporativ shaffoflikni oshirish va samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Jahonda korporativ boshqaruvning rivojlanishi O'zbekiston uchun ham muhim ahamiyatga ega. Korporativ boshqaruv indeksi va shaffoflik darajasi o'zaro bog'liqligini hisobga olsak, shaffoflik darajasining oshgani sari korporativ boshqaruv samaradorligi oshiradi. O'zbekiston korporativ boshqaruv va shaffoflik darajasini oshirish uchun xalqaro standartlarga mos keladigan islohotlar talab etiladi. Boshqaruv samaradorligini oshirish uchun shaffoflikni kuchaytirish, mustaqil direktorlar tizimini kengaytirish va aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish zarur. O'zbekistonda davlat va xususiy sektor ESG bo'yicha islohotlarni davom ettirishi kerak. Yaxshi korporativ boshqaruv tizimi ESG talablariga rioya qilishni ham ta'minlaydi. O'zbekistonda ESG siyosatini takomillashtirish uchun xususiy kompaniyalarning rolini oshirish, xalqaro standartlarga mos qonunchilikni joriy etish va investorlar ishonchini oshirish kerak. Mamlakatda mavjud tizimni yanada takomillashtirish, xalqaro standartlarga moslashish va xususiy sektor boshqaruv samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy rivojlanishga erishish mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. A.Shleifer, & R.Vishny (1997). "A Survey of Corporate Governance". The Journal of Finance. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1997.tb04820.x>

2. Jensen, M., & Meckling, W. (1976). "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure". Journal of Financial Economics. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
3. Bebchuk, L., & Roe, M. (1999). "A Theory of Path Dependence in Corporate Ownership and Governance". Stanford Law Review. <https://doi.org/10.2307/1229250>
4. OECD (2015). "G20/OECD Principles of Corporate Governance". Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>
5. World Bank (2017). "Corporate Governance: A Framework for Implementation". Washington, DC: The World Bank. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/>
6. A.Karimov (2021). "O'zbekiston aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimi". Toshkent: Iqtisodiyot va Moliyaviy Tadqiqotlar instituti.
7. I.Akramov (2022). "O'zbekistonda korporativ boshqaruvning qiyosiy tahlili". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
8. A.Shodiev (2021). Corporate Governance in Uzbekistan: Challenges and Prospects.
9. B.Rasulov (2022). Shareholder Rights and Corporate Transparency in Uzbekistan.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).